

ביאורים

אחד היסודות שעליהם עמדנו לעיל בעבודתו של החסיד הוא עינו הטובה על העולם. "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו". בדרך זו החסיד מתבונן על העולם וכך הוא גם פועל באופן מעשי. המבט החיובי על כלל העולם מביא את החסיד לבקש תמיד את טובת הכלל. לא רק את טובתו הפרטית - האישית. בכך מחקה החסיד את דרכי פעולת בוראו - 'טוב ה' לכל...'. בפסקה זו מבאר ריה"ל שבקשת ההטבה לכלל, מביאה בסופו של דבר לכך שגם הפרטים ייהנו מטובה זו. מסיבה זו, תפילת החסיד איננה בלשון פרטית. ככל שאדם מתעלה יותר במדרגתו הרוחנית הוא מסוגל יותר לחשוב בצורה כללית. המבט הכללי כולל בתוכו גם את הפרטים, אך לא מתמקד רק בהם, כדי לשמור על הערך הכללי. כדי להבהיר את העיקרון הזה משתמש ריה"ל במשל לגוף האדם. הגוף הוא אורגניזם שלם - מערכת גדולה וכוללת. כל פרט במערכת אמור לתפקד בצורה מיטבית אך גם לשרת את המערכת בכללותה. היד למשל צריכה לתפקד היטב כדי שתוכל לשמש את הצרכים השונים של הגוף. כאשר הגוף בריא גם היד זוכה לבריאות. ולהיפך, כאשר הגוף חולה, גם היד תהיה פחות חיונית. מן המשל הזה ניתן להבין עד כמה דאגה לצורכי הכלל תביא תמיד ברכה גדולה יותר מאשר הרצון להיטיב לפרט מסוים. ככל שההטבה כללית ומקיפה יותר כך היא תצליח להועיל גם לפרטים רבים יותר. כאשר זוהי נקודת המבט, ייתכנו פעמים שהיחיד יהיה אפילו מוכן לוותר על טובתו הפרטית למען הכלל. ממש כשם שכדי להציל את הגוף, יש צורך לעתים להסיר איבר פגוע. הבנה כזו יכולה להיווצר רק כאשר ישנו מבט רחב וכללי.

הרחבות

תפילה בציבור

אֲדַרְבָּה, הַיְתָרוֹן לְצַבּוֹר מִכְמָה פְּנִים. החבר מונה כאן מספר סיבות שבגללן עדיפה תפילת הציבור על תפילת היחיד.

תפילת הציבור נתקנה לאחר חורבן בית ראשון. קודם לכן, כל אדם היה מתפלל על צרכיו בעצמו. אם היה לו כושר ביטוי טוב, היה מתפלל זמן רב. אם לא, היה מתפלל כעילג זמן מועט. גם מספר התפילות היומיות לא היה קבוע. יכול היה אדם להתפלל תפילה אחת ביום ויכול היה להתפלל תפילות רבות.

לאחר שבא נבוכדנצר וגלו ישראל לבין האומות עמדו עזרא ובית דינו וקבעו תפילה קבועה [הי"ד החזקה לרמב"ם, הלכות תפילה ונשיאת כפים א, ד].

ספר "נפש החיים" מביא סיבה נוספת לכך על פי הקבלה: "כי כל תיבה מהתפלה או של איזה ברכה. היא העולה למעלה מעלה ע"י מארי קלין וגדפיין דנטליון לה. לפעול פעולתה בשרשה העליון המיוחד לה. והוא נעשה בזה כביכול שותפו של יוצר בראשית. לבנות ולנטוע כמה וכמה עולמות... והמשכיל יבין מדעתו שלא לחנם הוצרכו לתיקון תחנה קטנה ותפלה קצרה כזו מאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים. אלא שהמה השיגו ברוח קדשם והשגת נבואתם העליונה ונהירא להו שבילין דכל סדרי בראשית ופרקי המרכבה..." [נפש החיים ד, י].

למרות האמור לעיל, ישנם יתרונות מסוימים גם לתפילת יחיד מזדמנת. יתרון אחד מביא ר' נחמן מברסלב: "על התפילות והברכות הסדורות מכבר כבר יודעים מהם כל המקטרגים והם אורבים על הדרכים של אלו התפילות. כמו למשל דרך כבושה הידועה ומפורסמת אורבים שם רוצחים וגזלנים תמיד, אבל שהולכים בדרך חדש שלא נודע עדיין שם אין יודעים לארוב כלל" [השתפכות הנפש ה].

שאלות לדין

החבר אומר כי "לעיתים רחוקות תשלם תפילת היחיד" למה כל כך קשה לנו לכוון בתפילה? מה היתרונות בהשתתפות עם הציבור, האם יש מעלות גם בהתבודדות?

יח אָמַר הַפּוֹרֵי: וְלָמָּה זֶה, הַאִין הַהֲתִיחֵדוּת עֲדִיפָה לְאָדָם, וְבָה תִהְיֶה נִפְשׁוֹ יוֹתֵר זָכָה וּמִחֻשְׁבָּתוֹ יוֹתֵר פְּנוּיָה?

היתרון לתפילה במניין

יח אָמַר הַחֲבֵר: אֲדַרְבָּה, הַיְתָרוֹן לְצַבּוֹר מִכְמָה פְּנִים. אֶחָד מֵהֶם, כִּי הַצַּבּוֹר אֵינֶם מִבְּקָשִׁים מֵה שְׂיֵשׁ בּוֹ הַפְּסֵד לַיְחִידִים, וְהַיְחִיד אֶפְשָׁר שְׂיִבְקֵשׁ מֵה שְׂיֵשׁ בּוֹ הַפְּסֵד לַיְחִידִים אַחֲרֵיהֶם, וְאֶפְשָׁר שְׂיִהְיֶה בֵּין הַיְחִידִים הֵהֶם מִי שְׂיִבְקֵשׁ מֵה שְׂיֵשׁ בּוֹ הַפְּסֵד לוֹ, וּמִתְנַאֵי הַתְּפִלָּה הַנְּעִינִית שֶׁתִּהְיֶה בְּמֵה שְׂיִזְעִיל לְעוֹלָם וְלֹא יִזְיֵק לוֹ בְּשׂוּם פְּנִים. וּמֵהֶם, שְׁלֻעֲתִים רְחוּקוֹת תִּשְׁלַם תְּפִלַּת הַיְחִיד מִבְּלִי פִּזּוֹר הַנֶּפֶשׁ וְהַסַּח הַדַּעַת, וּמִשׂוּם כִּךְ נִקְבַּע לָנוּ שְׂיִתְפַּלֵּל הַיְחִיד תְּפִלַּת הַצַּבּוֹר, וְגַם שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלַּתוֹ עַד כִּמֵּה שְׂאֶפְשָׁר לוֹ בְּצַבּוֹר, לֹא פָּחוֹת מִעֲשָׂרָה, כְּדִי שְׂיִשְׁלַם בְּקִצְתָם מֵה שְׂיִיחָסֵר בְּקִצְתָם בְּפִזּוֹר הַנֶּפֶשׁ אוֹ הַסַּח הַדַּעַת, וְתִעָרַךְ מֵהַכֵּל תְּפִלָּה שְׁלָמָה בְּכִנּוּהַ זָכָה, וְתַחֲלוּ הַבְּרָכָה עַל הַכֵּל, וְיִקָּבַל כָּל אֶחָד מֵהַיְחִידִים חֵלְקוֹ מִמֶּנּוּ.

כִּי הַעֲנֵן הָאֱלֹהִי אָמְנָם הוּא פְּמִטֵּר הַמְּקִיף חֵבֶל אֶרֶץ מְסִים פְּאֶשֶׁר אוֹתוֹ הַחֵבֶל רָאוּי לוֹ בְּכֻלּוֹ, וְאֶפְשָׁר שְׂיִפְלֹל בּוֹ מִי שְׂאֵינּוּ רָאוּי לוֹ מִן הַיְחִידִים, וְיִצְלִיחוּ בְּזָכוֹת הַרְבֵּי, וְגַהֲפֵךְ זֶה, יִמְנַע הַמְּטֵר מִחֵבֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי שֶׁהַחֵבֶל בְּכֻלּוֹ אֵינּוּ רָאוּי לוֹ, וְאֶפְשָׁר שְׂיִפְלֹל בּוֹ יְחִידִים שְׂהִי רָאוּיִים לוֹ וְנִמְנַע מֵהֶם בְּגֻלַּל הַרְבֵּי. אֲלֵה דִינָיו יִתְעַלֶּה הַעוֹלָמִיִּים, וְעִמּוֹ יִתְעַלֶּה הַגְּמוּל לְאוֹתָם הַיְחִידִים בְּעוֹלָם הַבָּא, וְאֶפְלוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ אֶשֶׁר יִפְצֵה אוֹתָם בְּפִצּוּי שֶׁל טוֹבָה, וְיִצְיֵלֵם הַצֵּלָה פּוֹרְתָה שְׂיִהְיוּ נִכְרִים בָּהּ מִשְׁכְּנֵיהֶם, אֶךְ מְעֻשִׁים יִצְאוּ לְחֻלוּטִין בְּשָׁלוֹם מִהַעֲנַשׁ הַכּוֹלֵל.

וּמִשָּׁל מִי שֶׁהִתְפַּלֵּל לְצַרְךָ עֲצָמוֹ, כְּמִשָּׁל מִי שֶׁהִשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן אֶת בֵּיתוֹ לְבַדּוֹ, וְלֹא רָצָה לְעֹזֵר וְלֹהֲשִׁתָּתָךְ עִם אֲנָשֵׁי הַמְּדִינָה בְּחֻמוֹתֶיהֶם, הֲרִי הוּא מוֹצִיא הַרְבֵּה וְעוֹמֵד בְּסַפְנָה, וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַצַּבּוֹר, מוֹצִיא מְעֻט וְעוֹמֵד בְּבִטְחָה, כִּי מֵה שְׂיִבְצֵר מֵאֶחָד יִשְׁלִים הָאֲחֵר, וְתִתְקַיֵּם הַמְּדִינָה בְּאֶפְסוֹ הַיְחִיד שְׁלָם שְׂאֶפְשָׁר, וְיִהְיֶה אֲנָשִׁיָּה מְשִׁיגִים כָּלֵם בְּרִכְתָּהּ בְּהוֹצָאָה מְעֻטָּת עִם הַחֲלָקָה בְּצִדְקָה וְהַשְׁתַּתְּפוּת. וְכִגוֹן זֶה קוֹרָא אֶפְלָטוֹן לְמֵה שְׂמוֹצִיאִים מִצִּד הַחֵק 'חֵלֶק הַכֵּל'. וּבְכֵל עַת שְׂיִנְיַח הַיְחִיד אֶת חֵלֶק הַכֵּל, וְהוּא מֵה שְׂיִתְקַן בּוֹ הַצַּבּוֹר אֶשֶׁר הוּא חֵלֶק מִמֶּנּוּ, וְיִחְשַׁב כִּי יִחְסְכְּנוּ לְעֲצָמוֹ, הֲרִי הוּא חוֹטֵא לְכֵל, וְחוֹטֵא לְנִפְשׁוֹ יוֹתֵר, כִּי הֵנָּה הַיְחִיד בְּתוֹךְ קְהֵלָו כְּאִיֶּבֶר הָאֶחָד בְּכֻלּוֹ הַגּוֹף. אֵלּוּ הֵיחָה הַזְּרוּעַ חוֹסְקָת אֶת דְּמֵה פְּאֶשֶׁר יֵשׁ צָרָךְ בְּהִקְזָה, הֵיחָה נִפְסֵד הַגּוֹף וְנִפְסְדָת הַזְּרוּעַ בְּהַפְּסֵדוֹ. אֲלֵה רָאוּי לַיְחִיד לְסַבֵּל הַצֵּעַר, וְאֶפְלוּ הַפְּנוּת, לְמַעַן תִּקְנֶנָּה הַכֵּל. וְהַיְחִיד חָשׁוּב מִמֵּה שְׂיִשִּׁים הַיְחִיד לֵב אֵלָיו הוּא חֵלֶק הַכֵּל, וּבְמִתְנַתּוֹ וְלֹא יִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ. וּמֵאַחֵר שֶׁלֹּא הֵיחָה הַקֶּשׁ מְשִׁיג אוֹתוֹ, צִנָּה בּוֹ ה', בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְמִתְנַתּוֹ וּבְקִבּוּנוֹת וְזוֹלָת זֶה, וְהוּא חֵלֶק הַכֵּל מִן הַמִּזְמוֹנוֹת. וּבְאֶשֶׁר לְמַעֲשִׂים - הַשְׁבָּחוֹת וְהַמְּוִעֵדִים וְהַשְּׁמִטוֹת וְהַיְבֻלִּים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם. וּבְאֶשֶׁר לְדַבּוּרִים - הַתְּפִלוֹת וְהַבְּרָכוֹת וְהַתְּשַׁבְּחוֹת. וּמִן הַמְּדוּזוֹת - הָאֱהָבָה וְהִירָאָה וְהַשְּׂמִיחָה.

השכר והעונש על פי הרוב

עיקרון חלקי הכול

ההתייחדות - שיתפלל בהתבודדות ועל צרכיו הפרטיים. **הגמול לאותם יחידים** - הצדיקים שהקב"ה לא נתן שכרם בעולם הזה בגלל עוון הציבור. **מוציא הרבה** - הוצאות כספיות. **שיבצר** - שיחסר. **אפלטון** - מחשובי הפילוסופים. **למה שמוציאים וכו'** - הממון שהיחיד מוציא לטובת המדינה.